

Termania – prosto dostopni spletni slovarski portal

Miro Romih *, Simon Krek †,

*†Amebis, d. o. o., Kamnik
Bakovnik 3, 1241 Kamnik
miro.romih@amebis.si, simon.krek@amebis.si
† Odsek za tehnologije znanja, Institut Jožef Stefan«
Jamova 39, 1000 Ljubljana

Povzetek

V prispevku predstavljamo prosto dostopni spletni portal Termania, ki je namenjen iskanju po slovarskih zbirkah ter izdelavi in urejanju slovarskih gesel. Cilj portala je postati centralno mesto zbiranja predvsem terminoloških in tudi drugih podatkov slovarske narave za slovenščino, v kasnejši fazi pa tudi za druge jezike. Ciljna publika portala so vsi uporabniki spleta, zato je posebna pozornost namenjena uporabniški prijaznosti orodij, ta osnovna naravnost pa hkrati omogoča tudi rabo zahtevnejših funkcij, kot je uredniški nadzor nad vsebino, uporabo jezikovnih tehnologij za pridobivanje leksikalnih podatkov iz besedilnih korpusov in druge napredne funkcije.

Termania - freely available online lexical portal

The paper describes Termania, a free dictionary portal with a search engine and an online dictionary editor. Termania is designed to become a central exchange place for terminological and other lexicographic data for Slovene and subsequently for other languages. The portal is aimed at general web users and thus the primary goal of its design is user-friendliness which on the other hand does not prevent the implementation of more advanced features such as editorial management system, the use of language technologies for language data extraction from text corpora and similar.

1. Uvod

Splošni, terminološki in drugi slovarji oz. splošneje rečeno podatkovne zbirke leksikalne in terminološke narave se vse bolj selijo iz tradicionalne knjižne oblike v elektronske medije, pri čemer že nekaj časa postaja zastarel tudi njihov prvi statični elektronski medij – CD-ROM ali DVD (Krek, 2003; Arhar in Krek, 2010). Razmah interaktivne rabe spleta, ki ga po eni strani uteleša izjemen uspeh Wikipedije in socialnih omrežij, po drugi pa selitev mnogih, v precejšnji meri brezplačnih storitev na splet, kot so Googlova ali Microsoftova orodja – iskalniki, odjemalci za elektronsko pošto, prevajalniki itd., narekuje tudi bodoča pričakovanja uporabnikov spleta in hkrati z dostopnostjo istih vsebin tudi uporabnikov mobilne telefonije.

Hkrati z možnostjo interaktivne rabe spleta je nastalo veliko število portalov, ki ponujajo prost dostop do svojih leksikografskih ali terminoloških vsebin, tudi z možnostjo urejanja vsebine (Wictionary, Urban Dictionary itd.) in to je posledično privedlo do tega, da so vsaj pri angleškem jeziku, pa tudi pri drugih jezikih, mnogi lastniki kvalitetnih slovarskih vsebin svoje slovarje dali na splet v brezplačni obliki, ta oblika pa je postala privzeta, pričakovana in uporabljena s strani večine uporabnikov.

V splošnem trendu se je kot glavna ovira izmenjave pri leksikografskih ali terminoloških podatkih za razliko od enciklopedičnih podatkov, izkazala relativno večja zadrega s konsistentnostjo, če velika množica ustvarja enotno podatkovno zbirko. Eden od možnih odgovorov na to zadrego je portal, ki dopušča hkratni obstoj velike množice v sebi zaključenih leksikografskih ali terminoloških baz, ki nimajo enotne strukture, imajo pa na drugi strani enoten način prikaza in iskanja po celoti podatkov, ki so na voljo.

S tem namenom je bil oblikovan portal Termania, ki ga predstavljamo v nadaljevanju prispevka.

2. Namen članka

Namena članka je predstavitev prosto dostopnega slovarskega portala Termania, ki ga je razvilo podjetje Amebis v sodelovanju z zavodom Trojina, dostopen pa je na naslovu www.termania.net. Vsebuje iskalnik in enostaven, a hkrati tudi vsestransko zmogljiv sistem za interaktivno urejanje slovarjev, v bližnji prihodnosti pa še sistem za korpusno podporo, forum ter še nekatere možnosti, ki bodo izdelovalcem in uporabnikom omogočale maksimalno uporabniško izkušnjo pri delu s slovarji. Portal je namenjen predvsem splošnim uporabnikom, brez specializiranega znanja s področja računalništva ali leksikografije, ki jim je skupna želja po izmenjavi terminološkega ali splošnega jezikovnega znanja – bodisi prevodov v dvo- ali večjezikovnem okolju, bodisi definicij v enojezikovnem kontekstu. Seveda pa je ambicija portala hkrati zadostiti tudi osnovnim potrebam profesionalnih uporabnikov, tako tistih, ki slovarje le uporabljajo (npr. prevajalci), kot tistih, ki slovarje soustvarjajo.

3. Slovarski spletni iskalnik

Iskanje je osnovna funkcija slovarskega portala Termania, ki omogoča uporabo informacij, vsebovanih v dostopnih slovarskih zbirkah. Prav hkratno iskanje po vseh (izbranih) slovarjih, ne glede na njihovo strukturo, je ena od bistvenih prednosti pred drugimi slovarskimi portali.

3.1. Osnovno iskanje

Osnovno iskanje omogoča enostavno in hitro poizvedovanje po slovarjih, dostopnih na portalu Termania, brez dodatnih iskalnih pogojev, ki pa kljub temu daje najboljše možne zadetke, prilagojene večini uporabnikov.

Osnovna iskalna stran je enostavna, primerljiva s klasičnimi spletnimi iskalniki, z iskalnim oknom na sredini in nekaterimi dodatnimi možnostmi: povezava na tipkovnico za vnos posebnih znakov in povezava na napredno iskanje. Osnovna stran, kakor tudi večina ostalih strani, vsebuje še povezave na druge dele portala: strani za delo s slovarji, registracija in prijava, izbira jezika vmesnika, oglaševanje in informacije o portalu.

3.2. Napredno iskanje

S pomočjo naprednega iskanja ima uporabnik možnost omejiti iskanje na določeno lastnost, kot je element slovarja (iztočnica, prevod, drugo), jezik, področje ali slovar.

Tako pri osnovnem, kot pri naprednem iskanju, lahko poleg iskanja ene besede iščemo tudi po več besedah (besednih zvezah), uporabljamo pa lahko tudi posebne znake, s pomočjo katerih lahko še dodatno razširimo ali omejimo iskanje. Za razširitev lahko uporabimo znaka »?« in »*«, ki nadomestita en znak oz. poljubno število znakov, iskanje pa lahko omejimo z narekovaji »"«, ki določajo točno določen vrstni red besed, ki stojijo skupaj.

3.3. Prikaz zadetkov

Rezultati iskanja se prikazujejo glede na iskalni pogoj. Izpišejo se skrajšana gesla, oz. le tisti podatki, ki uporabnika običajno najbolj zanimajo: iztočnica, prevod(i) in definicija, vsi ostali podatki pa le izjemoma glede na strukturo posameznega slovarja.

Razvrstitev zadetkov je bistvenega pomena za uporabnost portala, kot se je to npr. pokazalo tudi pri običajnih spletnih iskalnikih. Pri razvrščanju zadetkov se

zato upošteva več kriterijev:

- izbrani jezik vmesnika (uporabniki različnih jezikovnih vmesnikov pričakujejo različen vrstni red zadetkov);
- mesto zadetka v geselskem članku (iztočnica, prevod, drugo);
- teža oz. pomembnost slovarjev ali posameznih gesel;
- abecedni vrstni red.

Na vrstni red zadetkov lahko dinamično vplivajo tudi sami uporabniki s pomočjo dodanih mehanizmov ocenjevanja posameznih gesel in/ali slovarjev.

Ob seznamu zadetkov se na levi strani prikaže tudi filter, s pomočjo katerega lahko hitro in enostavno skrčimo nabor zadetkov po treh kategorijah. Izvorni jezik določi jezik iskalnega niza, ciljni jezik določi jezik, ki ga vsebujejo zadetki, te pa lahko dodatno omejimo tudi na izbrane slovarje.

3.4. Prikaz gesla

Na zahtevo lahko uporabnik vidi celotno geslo. To se izpiše na način, ki ga glede na strukturo in vsebino določa vsak slovar posebej. Zaradi enotnejšega izgleda so določeni le osnovni elementi prikaza, kot so uporabljena pisava, velikosti in barve.

3.5. O slovarju

Za vsak dostopen slovar je mogoče videti osnovne informacije, kot so npr. lastnik, področje, datum kreiranja, datum zadnje spremembe in trenutno število gesel, lahko pa tudi podatke o zgodovini nastanka, celotni uredniški ekipi, podrobnosti o strukturi gesel ipd. Vse te in podobne

The screenshot shows a web browser window displaying the search results for the word "knjiga" on the Termania website. The page layout includes a search bar at the top with the word "knjiga" entered and a "Najdi" button. Below the search bar, there are navigation links for "Izbrani", "Slovarji", and "Pozdravljeni, KLEPEC". The main content area shows 1120 search results. On the left side, there are filters for "Izvorni jezik" (Slovensščina) and "Ciljni jezik" (Slovensščina, angleščina, nemščina, portugalsščina, grščina). The main list of results shows several entries for "knjiga" with brief descriptions and links to more information. On the right side, there are several promotional banners for mobile applications and services like "Termania za Android", "Amebis Besana", "Amebis Presis", "Amebis Govorec", and "Klepec". At the bottom of the page, there is a pagination control showing "1 2 3 4 5 6 7 8 9 10" and a link to "naslednja stran".

informacije so poleg same vsebine gesel za uporabnike lahko zelo pomembne za ustvarjanje celovite podobe o posameznem slovarju.

4. Ustvarjanje in urejanje slovarjev

Možnost kreiranja in urejanja slovarjev je tisti del portala Termania, ki je namenjen avtorjem in urednikom slovarjev. Delo s slovarji je zasnovano tako, da ga lahko uporabljajo tako običajni uporabniki portala, ki jim je urejanje slovarjev le hobi, kot tudi profesionalni leksikografi, ki pa bi jim za resnejše urejanje slovarjev prav prišle še številne dodatne funkcije, ki trenutno še niso vgrajene.

4.1. Seznam slovarjev

Slovarji, do katerih lahko dostopa uporabnik, so razporejeni v tri skupine. »Moji« so tisti, v katerih je uporabnik del uredniške ekipe, »Vsi« so vsi za iskanje odprti slovarji (ne pa tudi urejanje), »Priljubljeni« so tisti, ki jih uporabnik iz prvih dveh skupin sam izbere za njegove priljubljene. Preko kateregakoli od teh treh seznamov lahko uporabnik dostopa do informacij o slovarjih, do njihovih nastavitvev in do urejanja gesel, če ima za to seveda pravico. To mu lahko dodeli glavni urednik ali administrator slovarja.

Za zdaj so vsi slovarji v sistemu narejeni po meri, kmalu pa bo dodan poseben čarovnik, s pomočjo katerega bodo registrirani uporabniki lahko sami ustvarjali nove slovarje v nekaj enostavnih korakih. Potrebno bo le izbrati ustrezno predlogo, ter določiti ime in področje.

Konec julija 2012 je bilo javno dostopnih 21 slovarjev: Amebisov slovar rim, Amebisov slovar sopomenk, Besedišče slovenskega jezika, Bibliotekarski terminološki slovar, Grško-slovenski slovar, Latinsko-slovensko-angleška slovarska zbirka pojmov iz srednjeveških notarskih knjig, Nemško-slovenski avtomobilistični slovar, Portugalsko-slovenski slovar, Presisov večjezični slovar, Slovar družboslovne informatike, Slovar Izolskega slenga, Slovar krajšav, Slovar slovenskega knjižnega jezika, Slovenski oblikoslovni leksikon Sloleks, Slovenski pravopis, Slovensko-nemški slovar, Slovensko-portugalski slovar, Slovensko-ukrajinski slovar, Taksonomski slovar,

Ukrajinsko-slovenski slovar in Vezljivostni slovar slovenskih glagolov, v pripravi pa je bilo že 8 novih, med njimi tudi Turistični slovensko-angleški terminološki slovar, Slovensko-angleški glosar jezikoslovnega izrazja in Slovenski medicinski slovar.

4.2. Nastavitve slovarja

Nekatere nastavitve slovarja lahko uporabnik kasneje tudi spreminja oz. dopolnjuje. Tako npr. lahko dodaja nove sodelavce, spreminja njihove pravice pri urejanju slovarja, spremeni ime, področje slovarja ali njegov izgled in dodaja nove znake v (slovarsko) tipkovnico.

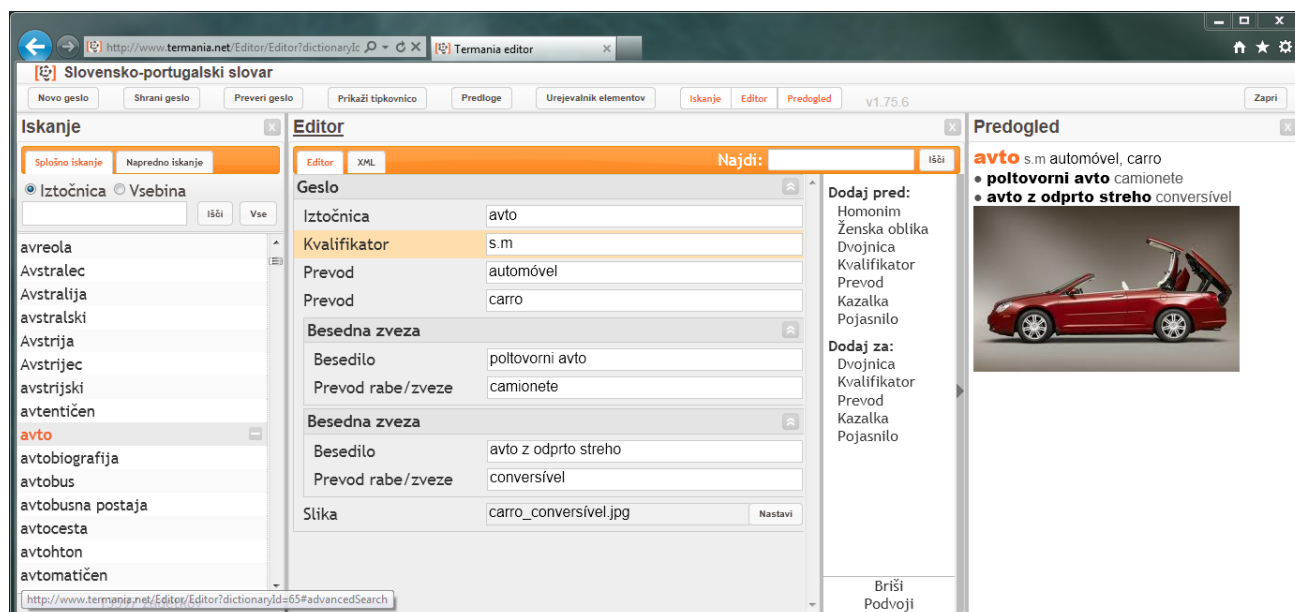
4.3. Urejanje gesel

Urejevalnik je namenjen dodajanju, spreminjanju in brisanju slovarskih gesel. Okno urejevalnika je razdeljeno na tri glavne dele:

- osrednji del, namenjen oblikovanju strukture gesla in vnosu vsebine. Na voljo sta dva načina vnosa: s pomočjo vnosnih polj/mask, in tekstovni XML način. Oba vnosa se preverjata s pomočjo ustrezne XML sheme, ki jo predhodno definira uporabnik;
- iskalni del, kjer uporabnik vnese osnovni ali zahtevnejši iskalni pogoj in s pomočjo seznama zadetkov izbira posamezna gesla za urejanje;
- predogled, kjer se geslo, ki ga trenutno urejamo, prikazuje v končni obliki.

Seveda je mogoče poljubno spreminjati tudi položaj in velikost posameznih delov (oken) urejevalnika – povečevati, pomanjševati ali povsem skriti, ter na ta način delovno površino povsem prilagoditi svojim potrebam in velikosti ekrana.

Pri vnosu s pomočjo vnosnih polj/mask se njihova velikost (višina) samodejno prilagaja glede na količino besedila, ki ga element vsebuje, kar omogoča pregledno, enostavno in hitro urejanje posameznih elementov gesla. Pri izbiri elementa se na desni strani pokaže seznam elementov, ki jih lahko izbranemu elementu dodamo, bodisi pred njega, v njega ali za njega, odvisno od slovarske sheme. Poleg elementov je mogoče tudi dodajanje predlog, ki jih lahko uporabnik definira sam.

Za zahtevnejše in bolj večše uporabnike je na voljo tudi možnost neposrednega XML urejanja slovarskih gesel, ki omogoča hitrejšo in prožnejšo delo.

Dodane so še nekatere funkcionalnosti, ki dodatno olajšajo urejanje. Med njimi je prikaz izbrane virtualne tipkovnice, s pomočjo katere je omogočen hiter vnos posebnih znakov, ki jih na tipkovnici običajno ni. Potem je tukaj možnost urejanja prikaza elementov v predogledu, s pomočjo katerega si uporabnik po lastni želji prilagodi velikost in barve izpisanih elementov. Ne nazadnje je dodana tudi funkcionalnost ustvarjanja in urejanja lastnih predlog, ki se je pokazala še kot posebej koristna pri učinkovitem ustvarjanju in urejanju gesel.

Urejevalniku bodo sčasoma dodane še nekatere druge splošno koristne funkcije, kar bo urejanje na portalu Termania še dodatno obogatilo. Take funkcije so npr. zgodovina in primerjava sprememb urejanja, izpis frekvenčnih spisov vsebine izbranih elementov ter izvoz (tiskanje) gesel, kjer bo uporabnik lahko izvozil (natisnil) izbrana gesla oz. slovar v celoti.

5. Druge funkcije

Poleg obeh glavnih delov (»iskanje« in »slovarji«) portal Termania vsebuje še nekatere dodatne funkcionalnosti, potrebne ali koristne za učinkovito delo s slovarji.

5.1. Registracija in prijava

Iskanje po slovarjih in urejanje tistih slovarjev, ki so s strani njihovih lastnikov označeni kot javno dostopni, so dostopni vsakemu, tudi neregistriranemu uporabniku. Večino ostalih funkcionalnosti pa zahteva registracijo oz. prijavo uporabnika z uporabniškim imenom in geslom, saj je le na ta način mogoče zagotoviti ustrezno varstvo podatkov in kontrolirano omejen dostop do njih.

5.2. Oglaševanje

Za vzdrževanje in delovanje portala so seveda potrebna določena sredstva, ki jih ob brezplačnosti vsebin lahko pridobimo tudi s pomočjo oglaševanja, zato smo v portal vgradili tudi prikaz (izključno besedilnih) oglasov, ki se lahko spreminjajo glede na prikazane slovarske podatke.

5.3. O portalu

Uporabniki vse funkcionalnosti portala Termania uporabljajo v skladu s splošnimi pogoji uporabe, kjer so določene obveznosti in pravice uporabnika na eni strani, ter ponudnika storitve na drugi strani. Za večje in pomembnejše uporabnike, ali pa take, ki imajo posebne zahteve in želje, pa je mogoče skleniti tudi posebno pogodbo o uporabi.

6. Zaključek

Portal Termania omogoča brezplačno hkratno iskanje in interaktivno urejanje strukturno povsem različnih slovarjev na enem samem mestu. Slovarskega portala s primerljivimi lastnostmi v svetu še ni. Nekateri portali sicer omogočajo hkratno iskanje po različnih slovarjih, vendar ne omogočajo njihovega interaktivnega urejanja, drugi omogočajo urejanje, vendar ne hkratnega iskanja, tretji pa omogočajo iskanje in urejanje po strukturi enakih, ne pa tudi različnih slovarjev.

Opisane lastnosti omogočajo, da na portalu Termania lahko brez omejitev združimo številne obstoječe slovarje z novimi, ter na enem mestu uporabnikom omogočimo dostop do različnih slovarskih informacij, avtorjem pa dajemo orodje za enostavno gradnjo slovarjev po njihovih željah.

Namen portala Termania je tudi zapolniti vrzel, ki je po zapiranju slovarskih oddelkov številnih založb nastala med ustvarjalci in uporabniki slovarjev, izkoristiti razširjenost in zmogljivosti spleta, ter postati centralno mesto zbiranja in nastajanja predvsem terminoloških slovarjev. Mesto, kjer bi o slovarjih, pa tudi posameznih geslih potekale razprave, se izmenjevale informacije in zbirali komentarji uporabnikov, vse z namenom, da bi bili v njih zbrani podatki čim boljši in uporabnejši.

Za zdaj je vmesnik v slovenskem in angleškem jeziku, kasneje pa bo portal razširjen z večjezikovnim uporabniškim vmesnikom, z namenom širitve na druga jezikovna področja.

Glavna usmeritev portala je ponujanje podatkov pod pogoji »Creative Commons Attribution Non-Commercial Share Alike«, čeprav bo mogoče vključevati tudi druge licenčne modele po željah pomembnejših ponudnikov slovarskih vsebin.

7. Literatura

- Arhar, Š., Krek, S., 2010. Slovenski besedilni korpusi: kako v razred?, *Sodobna pedagogika*, številka 1, februar 2010, 224-241.
- Krek, S., 2003. Jezikovni priročniki in novi mediji, *Jezik in slovstvo*, letnik 48, št. 3-4, maj-avg. 2003, 29-46.